

МЕТОДИ ОЦІНКИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Дрожжана О.У., старший викладач

Рибальченко А.Д., здобувач СВО «Бакалавр»

(Полтавська державна аграрна академія)

Державним органом нагляду та контролю за охороною праці є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці (Державна служба України з питань праці).

На підприємствах, як правило, діють системи управління охороною праці (СУОП). Створення СУОП та управління нею на підприємстві здійснюють власник підприємства або уповноважені ним особи; вони створюють служби охорони праці або на договірній основі приймають фахівців з охорони праці. В даний час важливим є створення роботодавцями корпоративних систем управління охороною праці і виконання тим самим державних нормативних вимог охорони праці.

Одним з основних елементів управління охороною праці є оцінка стану охорони праці. Крім того, оцінка стану охорони праці та здоров'я працівників, підвищення зацікавленості роботодавців у їх поліпшенні є одним з пріоритетних напрямків послідовного зміцнення системи обов'язкового соціального страхування [1]. Оцінка стану охорони праці здійснюється шляхом визначення соціального та економічного ефектів проведених роботодавцями заходів щодо поліпшення охорони праці. Соціальний ефект характеризується зниженням рівня виробничого травматизму та професійної захворюваності. Економічний ефект розглядається як результат соціального і характеризується зниженням розміру матеріальних наслідків виробничого травматизму, професійних захворювань і економією матеріальних витрат на поліпшення охорони праці. **Методи оцінки охорони праці:**

1. Методика оцінки соціально-економічного стану охорони праці на вітчизняних підприємствах.

Для оцінки стану охорони праці на підприємствах використовують узагальнений показник, в основі якого містяться дані про атестацію робочих місць за умовами праці, результати трьохступеневого контролю, документи щодо присвоєння обладнанню знака безпеки і т. ін. Представляючи охорону праці як систему медико-біологічних, технологічних і суспільних знань, для оцінки стану охорони праці можна рекомендувати інтегральний показник. Інтегральний рівень стану охорони праці можна встановити, як для ділянки або цеху, так і для підприємства в цілому. Рівень стану охорони праці, до якого повинні прагнути на будь-якому підприємстві, дорівнює 100 відсоткам. До заходів щодо поліпшення умов і охорони праці відносяться всі види

господарської діяльності, спрямовані на попередження, ліквідацію або зниження негативного впливу шкідливих і небезпечних виробничих факторів на працюючих. Для оцінки результатів заходів щодо поліпшення умов і охорони праці в даний час використовують чотири групи показників: зміна стану умов праці; соціальні; соціально-економічні; економічні [3].

2. Методика оцінки стану охорони праці професора Гандзюка. Оцінка стану охорони праці на підприємстві в цілому і в його структурних підрозділах базується на аналізі даних атестації робочих місць, паспортизації санітарно-технічного стану цехів і відділів, результатів виконання комплексних планів поліпшення умов праці і санітарно-гігієнічних заходів, а також на динаміці показників виробничого травматизму і професійних захворювань. Поточна оцінка стану охорони праці у виробничих цехах і ділянках може бути визначена узагальненим коефіцієнтом рівня охорони праці цеху $K_{цоп}$, що є середньоарифметичним суми трьох коефіцієнтів:

$$K_{цоп} = \frac{K_d + K_6 + K_{впр}}{3} \leq 1, \quad (1)$$

де $K_d = \frac{C_d}{C}$ - коефіцієнт рівня дотримання правил охорони праці (C_d - кількість працюючих, які дотримуються правил охорони праці; C - загальна кількість працюючих);

$K_6 = \frac{П_{вб}}{П}$ - коефіцієнт технічної безпеки обладнання ($П_{вб}$ - кількість одиниць обладнання, що відповідає вимогам безпеки і санітарним вимогам; $П$ - загальна кількість обладнання);

$K_{впр} = \frac{T_{ср}}{T}$ - коефіцієнт виконання планових робіт з охорони праці

($T_{ср}$ - кількість фактично виконаних запланованих робіт з охорони праці; T - загальна кількість запланованих робіт за певний відрізок часу) [1].

3. Методика оцінки охорони праці на основі показників травматизму. Стан охорони праці необхідно оцінювати на основі показників, їх чисельної оцінки і при порівнянні із заданими або базовими значеннями. Практика показує, що для оцінки стану охорони праці можуть застосовуватися як оціночні, так і аналітичні показники. Серед найбільш поширених оціночних показників стану охорони праці слід виділити традиційні коефіцієнти частоти ($K_{ч.т}$) і тяжкості травматизму ($K_{т.т}$). Крім них, для оцінки стану можуть бути використані і такі оціночні показники: чисельність потерпілих в результаті нещасних випадків з втратою працездатності більше ніж на один робочий день (абсолютне число за даними статистики); загальна кількість днів втрати працездатності по всіх нещасних випадках з урахуванням перехідних; коефіцієнт частоти смертельного травматизму ($K_{ч.с}$); відносні коефіцієнти частоти ($K_{ч.т.в}$) і тяжкості ($K_{т.т.в}$). Разом з тим практика показує, що для

характеристики діяльності підрозділів усередині підприємства цілком достатньо якісної, а не кількісної оцінки стану охорони праці (наприклад, задовільний, незадовільний або вкрай незадовільний стан [2]).

4) Методика оцінки ризиків для аналізу охорони праці. Для організацій, що мають намір удосконалювати СУОП, проблемними можуть стати питання визначення характеру і масштабу ризиків, а також ув'язка охорони праці з господарськими цілями, тобто інтегрування правління охороною праці в менеджмент організації. Ризик - це поєднання ймовірності події та її наслідків, а наслідок - результат події або подій, які стосовно аспектів безпеки завжди негативні. Запобігти ризику можна, виключивши можливість залучення в ризиковану ситуацію або попередивши залучення в неї. Процес, пов'язаний з ризиком, спрямований на мінімізацію негативних наслідків і використання позитивних, являє собою оптимізацію ризику. Його наслідки можуть бути виражені якісно і кількісно. Поняття «ризик» і «невизначеність» дуже близькі і навіть часто використовуються як синоніми. Відмінності між цими поняттями зводяться до обсягу доступної інформації про можливу ситуацію. Поняття «ризик» слід використовувати, коли ми маємо можливість ймовірнісної оцінки небезпеки, тобто відома ретроспектива подій. По-іншому це можна назвати «ймовірнісною визначеністю». Слово «невизначеність» пропонується застосовувати в тих випадках, коли немає можливості зробити оцінку ймовірності по причині не вивченості подій. В процесі оцінки ризику умовно можна виділити чотири етапи: виявлення шкідливих і небезпечних факторів професійного ризику з позиції їх потенційної небезпеки для здоров'я працівників; збір даних про частоту і тяжкість наслідків виробничого травматизму та професійної захворюваності; економічна оцінка наслідків виробничого травматизму та професійної захворюваності; актуальне оцінювання професійних ризиків і вибір відповідної моделі страхування [3].

5) Методики оцінки ефективності управління якістю охорони праці. В рамках сучасних концепцій якості визначення, аналіз і контроль витрат на якість охорони праці в організації є першочерговим завданням. Згідно МС ISO серії 9000 облік і оцінка витрат на якість охорони праці - один з базових елементів системи управління якістю охорони праці на підприємстві. Витрати на якість виступають як внутрішня економічна основа системи управління якістю охорони праці, що дозволяє визначити економічні наслідки будь-яких управлінських рішень, прийнятих для поліпшення умов і безпеки праці. За кордоном традиційний метод, орієнтований на кінцевий результат (в нашому випадку - поліпшення умов і безпеки праці), отримав назву PAF-модель за першими літерами трьох категорій витрат на якість (prevention - попередження, appraisal - оцінювання, failure - пошкодження, дефект). Згідно з традиційним

підходом витрати, пов'язані з якістю (quality related cost), - це витрати на забезпечення і гарантію, а також понесені втрати внаслідок невідповідності якості охорони праці в організації. Попереджувальні витрати це витрати на дослідження, попередження і зниження ризику невідповідності або дефекту. Ці витрати залучаються з тим, щоб знизити оціночні витрати і витрати внаслідок відмов. Оціночні витрати - вартість оцінки досягнення необхідної якості [3].

Отже, оцінка стану охорони праці повинна бути комплексною роботою. У зв'язку з цим, роботодавець повинен встановлювати і своєчасно коригувати методи періодичної оцінки відповідності стану охорони праці чинному законодавству, державним нормативним вимогам охорони праці. З цією метою розробляється і забезпечується функціонування процесів регулярного спостереження, вимірювання та реєстрації результативності операцій, здатних впливати на умови праці. Результати аналізу системи використовують для проведення необхідних змін в політиці, цілях і завданнях в управлінні охороною праці, з огляду на дані оцінки стану охорони праці, змін зовнішніх обставин і вимог послідовного вдосконалення системи охорони праці [3].

Список використаних джерел

1. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці: навч. посібн. Київ: Каравела, 2003. 408 с.
2. Керб Л.П. Основи охорони праці: навч.-метод. посібн. Київ:КНЕУ, 2001. 252 с.
3. Оценка охраны труда различными методами:
URL: <https://moluch.ru/th/8/archive/36/852/> (дата звернення: 04.05.2020)